

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 23 februari 1909, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående borttagande ur strafflagstiftningen af påföljden förlust af medborgerligt förtroende.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 151, hafva herrar *Bernh. Eriksson, Värner Rydén, N. A:son Berg, Rob. Karlsson, Carl Lindhagen, Hjalmar Branting, Ernst Blomberg, Knut Kjellberg, Janne Tynell, Sven Linders, Charles Lindley, Knut A. Tengdahl, Hj. Rissén, J. A. Wallin, Herman Lindqvist, Aug. Nilsson, Nils Larsson, A. J. Hagström, L. J. Carlsson, E. C. Kropp, K. A. Borg, C. E. Svensson, Johan Åberg, G. A. Rundgren, Sixten J. Mogren, A. C. Lindblad, Gustaf Strömberg, O. H. Waldén, E. A. Leksell, Viktor Larsson, Ernst Kristensson, Sven Persson, N. Edv. Lindberg och Ernst Söderberg* anført följande:

«I den gamla missgärningsbalken stadgades för vissa slag af brott, att förbrytaren skulle mista lif, ära och gods; i andra fall åter stadgades, att den brottslige skulle dömas ärelös. Denna barbariska uppfattning var barn af en annan tid än vår, en tid då man ansåg, att straffet var samhällets hämnd på brottslingen och borde utkrävas så varaktigt som möjligt.

Ett första steg till ändring af denna hårda straffpåföljd togs 1864 i och med strafflagens införande. Då ärelöshetsstraffet borttogs och i stället infördes förlust af medborgerligt förtroende, var detta mera en förändring till namnet än till gagnet, och den egentliga verkan af ändringen var den, att ärelöshetsstraffet ådömdes för hela lifvet, under det att förlust af medborgerligt förtroende kunde begränsas till vissa år.

ÅR 1873 inskränktes straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende på viss tid, som förut var stadgad från minst fem år till högst tio år, till minst ett år och högst tio år.

Vid den revision af strafflagen som företogs 1890 borttogs ur definitionen på medborgerligt förtroende bestämmelsen om att den, som dömts detsamma förlustig, också skulle vara såsom vanfrejdad ansedd.

Vid denna revision framhölls från flera håll som en synnerligen behjärtansvärd angelägenhet att ur lagstiftningen borttaga de hinder, som möta den brottslige, då han efter utståndet frihetsstraff vill börja en bättre vandel.

Som den främste målsmannen för borttagande af stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende framträdde justitierådet Skarin, hvilken vid behandling i högsta domstolen den 18 december 1889 af nya lagberedningens förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen, yttrade:

»Lagen upptager ej förlust af medborgerligt förtroende bland de särskilda straffarterna, utan benämner den påföljd af brott; men det lärer väl vara uppenbart, att denna s. k. påföljd, huru den nu må af lagen benämnas, verkar alldeles såsom straff och för mången utgör just den kännbaraste delen af straffet.

Då nu straffets hufvudändamål är den brottsliges förbättring, så att han ej vidare utgör en fara för samhället, ligger det vikt däruppå, att lagstiftningen, såvidt möjligt, ej blott undanröjer hindren för den brottsliges återgång till en bättre vandel, utan äfven på allt sätt lättar en sådan återgång. Framför allt torde böra undvikas att genom själfva straffets beskaffenhet göra en sådan återgång svår eller omöjlig.

Lagen fordrar emellertid nu af brottslingen, sedan han efter undergången frihetsstraff lösgifves, att han skall liksom hvarje annan samhällsmedlem genom ärligt arbete utan samhällets betungande försörja sig och de sina; och det äfventyr, hvarför han, jämlikt fattigvårds- och lösdrivarelagstiftningen, utsätter sig, om han ej härutinnan fullgör samhällets kraf, gifver i hårdhet föga efter för påföljden af verkliga förbrytelser.

Men på samma gång denna fordran ställes på den lösgifne, med vanfrejd stämplade brottslingen, är han just genom denna vanfrejd utestängd från nästan hvarje utväg till ärligt förvärf.

All handel, rörelse och handtverk, för hvars utöfvande främmande biträden fordras, är honom förbjuden, och den straffade är, hurudana hans begåfning, anlag eller färdigheter än äro, hänvisad till det arbete, han kan få utföra åt andra; men det är väl bekant, huru svårt eller ofta omöjligt

det är för honom att erhålla sådant arbete, så länge han i sitt prästbetyg stämplas såsom saknande medborgerligt förtroende, d. v. s. vanfnejdad.

Att under sådana förhållanden återfall i brott, särdeles i dem mot eganderätten, så ofta förekomma, kan knappt väcka förundran, och lagstiftningen synes mig ej kunna fränkännas andel i ansvaret härför. Att ändock en del straffade personer lyckas att undvika återfall och föra en oklanderlig vandel, torde i väsentlig mån få skrivas på den enskilda välgörenhetens och barmhärtighetens räkning och särskildt den människovänliga verksamhet, som numera utöfvas af de till understödjande af frifriga fångar bildade föreningar.

Lagberedningen, som i sina motiv visat sig inse och behjarta de olägenheter och uppenbara missförhållanden, stadgandena om förlust af medborgerligt förtroende medföra, har sökt mildra verkningarne däraf hufvudsakligen därigenom, att dels stadgandet i 2 kap. 19 §, att den, som ådömts förlust af medborgerligt förtroende skulle anses vanfnejdad, utslutits, dels stadgande föreslagits därom, att anteckning om frejd ej skulle annat än i vissa uppgifna fall få göras i prästbetyg, dels ock de fall, hvori förlust af medborgerligt förtroende skulle ådömas, något inskränkts.

Hvad den förstnämnda utvägen angår, kan jag för min del ej förstå, att den innebär annat än mildring i lagens uttryck. I sak torde därigenom ej något vara förändradt, då fortfarande den, som saknade medborgerligt förtroende, skulle vara utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god frejd erfordrades.

Äfven om lagen ej uttryckligen kallar honom vanfnejdad, är han ju dock underkastad alla legala följder af vanfnejden, hvars alla verkliga olägenheter sålunda för honom kvarstå.

Att, såsom lagberedningen vidare föreslagit, genom förbud för prästerskapet att i vanliga fall göra anteckning i prästbetyget om frejden, söka hemlighålla hvad i detta afseende kan vara att anmärka, synes mig i flera hänseenden betänkligt.

Då den, som vill förvissa sig om en persons frejd, ingalunda saknar utväg att därom på annat sätt göra sig underkunnig, och verkliga förhållandet i alla fall plägar förr eller senare på ett eller annat sätt blifva känt, lärer det syfte, man genom detta förbud velat vinna, ingalunda uppå; och den straffade skulle genom ett dylikt stadgande erhålla nästan ett legalt berättigande att, då han tillfrågades om sin frejd, fördölja eller vanställa verkliga förhållandet.

Lagberedningens tredje förslag att inskränka antalet af de fall, då medborgerligt förtroende skulle ådömas, synes mig däremot gå i den rätta

riktningen; men den förbättring, som genom accepterade af förslaget i dessa delar skulle ernås, synes mig alltför obetydlig för att nu öfverklagade olägenheter och missförhållanden skulle i någon väsentlig mån därigenom undanröjas. Brottet bör efter dess art och beskaffenhet af samhället allvarligt bestraffas; men genom straffet bör ock brottet anses försonadt.

Såsom straffmedel torde förlust af medborgerligt förtroende vara dels obehöfligt, då med nuvarande latitudsystem utväg ej saknas att ty förutan i straffet inlägga behörig skärpa, dels ock förkastligt och skadligt, då därigenom straffets hufvudsyfte, den brottsliges förbättring, motverkas. Någon fara för samhället eller orättvisa för dess medlemmar synes mig ej ligga däri, att för den, som genom utståndet straff försonat sitt brott, liksom för hvarje annan samhällsmedlem de vanliga utvägarne till ärligt förvärf stå öppna.

Den allmänna meningen torde väl, åtminstone för närvarande, rättvisligen fordra, att en person, som en gång blifvit förvunnen till en gröfre förbrytelse af neslig beskaffenhet, icke, äfven om brottet blifvit genom straffet försonadt, beklädes med ämbete i det allmännas tjänst eller med förtroendeuppdrag, för hvilka en högre grad af oförvitlighet måste förutsättas.

Likaledes lärer hänsyn till andras rätt kräfva, att en person, som fällts till ansvar för en handling, vittnande om högre grad af moralisk förnedring, icke godkännes eller åtminstone icke obetingadt får anses giltig som vittne.

Hvad hänsyn till samhällets och rättssäkerhetens bästa härutinnan fordrar, lärer dock, såsom i andra lagstiftningar skett, kunna genom särskilda bestämmelser ernås, utan att fördenskull bibehållande af stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende nödvändiggöres; och en sådan påföljd som inkompetens till ämbete eller till emottagande af förtroendeuppdrag eller till vittne torde i regeln föga eller intet inverka på den straffades förmåga att bereda sig utkomst.

För min del anser jag därför, att stadgandena om förlust af medborgerligt förtroende kunna och bära ur strafflagen uteslutas.

För den händelse emellertid, att ett fullständigt borttagande af dessa stadganden för närvarande icke anses bära ifrågakomma, synes mig dock användandet af detta straff eller denna straffpåföljd kunna och bära inskränkas utöfver hvad lagberedningen i sådant hänseende föreslagit. Det skulle, efter min åsikt, vara åtminstone en förbättring, om, såsom i tyska strafflagen (Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15 Mai

1871 §§ 31, 32, 161, 181, 302 d) stadgades, att förlust af medborgerligt förtroende skulle ovillkorligen ådömas endast för några få vissa, gröfre brott, men att beträffande öfriga brott, det skulle bero på domarens pröfning af omständigheterna i hvarje fall, huruvida förlust af medborgerligt förtroende borde ådömas eller icke, hvilket ju ej hindrade, att vissa brott, äfven om förlust af medborgerligt förtroende icke ådömdes, kunde beläggas med den påföljd, att den dömde icke kunde vidare eller under viss tid bekläda offentliga ämbeten eller väljas till förtroendeuppdrag eller godkännas såsom vittne».

Inom högsta domstolen vann denna mening understöd af ytterligare en ledamot, justitierådet Glimstedt, men lyckades ej vinna regeringens eller Riksdagens erkännande.

Riksdagens beslut torde närmast dikterats af önskan att få den reviderade strafflagen, som i öfrigt hade obestriddliga förbättringar, igenom.

Sista gången som modifierade ändringar i berörda lagstiftning vidtagits, var år 1905, då Riksdagen på förslag af Kungl. Maj:t beslöt, att straffpåföljden endast kunde ådömas vid ådömdt straffarbete i öfver sex månader. Vid samma tillfälle framställdes, i motion af Herr K. E. von Geijer m. fl., yrkande om, att förlust af medborgerligt förtroende endast må kunna ådömas vid ådömdt straffarbete i öfver två år.

Vid den debatt, som då fördes i kamrarna, uttalades från flera håll, att man önskade vanfrenjdsstraffet fullständigt borttaget och af detta skäl icke ansåg lämpligt ansluta sig till motionernas yrkande. Sålunda yttrade landshöfding Widén bl. a.: »Min ställning till denna fråga är nog en helt annan än den i den kungl. propositionen utvecklade. För min del hör jag till dem, som anse, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende helt och hållet borde försvinna ur vår lagstiftning. Jag tror, att om vi se på öfriga europeiska länders lagstiftningar i detta hänseende, vi skola finna, att — med undantag för Finlands — vår lagstiftning står tämligen ensam. Visserligen säger herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet, att den svenska strafflagen i denna fråga ingalunda intager den särställning, som mången synes hafva föreställt sig. För min del kan jag dock mot detta omdöme sätta ett annat uttalande, nämligen af den numera afidne riksadvokaten Getz, som författat motivet till det förslag, som ligger till grund för Norges nu gällande strafflag. I dessa motiv säger han, att den svenska lagen i denna fråga intager »en tämligen enastående ställning». För min del synes det mig, som det sista uttalandet också vore det riktigaste. De moderna strafflagar, som jag känner till — och just i de motiv, jag

berört, redogör riksadvokaten Getz för en hel del af dem — utgå från en annan grundsats än vår strafflag. De inskränka dessa s. k. bistraff eller straffpåföljder i allmänhet till att omfatta förlust af vissa bestämda rättigheter, vare sig de, såsom den tyska lagen, sammanfatta påföljderna under ett gemensamt namn eller, såsom den norska lagen, icke göra det. I allmänhet äro dessa lagars stadganden i detta stycke sådana, att de medgifva tillfälle att afpassa ifrågavarande straffpåföljd efter själfva brottets beskaffenhet, under det man hos oss fäster så att säga en allmän skylt på den dömde och därigenom tillfogar honom skada och lidande på helt andra områden än som afses.

Nu, 19 år efter sedan justitierådet Skarin gjorde sitt förut intagna, kraftiga försvar för vanfrejdsstraffets borttagande, borde detta få bli en verklighet.

För hvarje år som går drifves genom detta barbariska straff hundratala män och kvinnor, som annars kunde bli goda och samhällsnyttiga, till förnyade brott. Om den förtviflade kamp, som de få utstå, hvilka trots ådömdt vanfrejdsstraff ånyo förmå resa sig, innehålla fångvårdspredikanternas berättelser värtaliga vittnesbörd. Sålunda skrifer fångelsepredikanten i Uppsala år 1907 följande:

'Särskildt svårt att åter arbeta sig upp till hederliga människor hafva sådana frigifna, öfver hvilka efter fångelsestraffets slut dessutom äfven hvilat det ohyggliga vanfrejdsstraffet ('förlust af medborgerligt förtroende'). Detta sistnämnda straff är dock ett för ett kristligt samhälle ovärdigt sätt att, såsom någon sagt, 'liksom bränna in tjufnarcket på en människas panna'. Jag hade under min vård vid härvarande fångelse en ung man, som någon tid efter sin frigifning återföll i superi och följaktligen äfven snart i brott. Han dömdes nu för andra resan stöld till 6 månaders straffarbete och 1 års vanfrejd. När hans fångelsestid var slut och han vände åter till friheten, kände jag på mig, att han denna gång nog skulle sköta sig, om blott ej det olycksaliga vanfrejdstraffet hade varit. Men detta senare gjorde, att jag var mycket oviss om utgången. Det gick emellertid bättre än hvad jag vågat hoppas. Den unge mannen kämpade tappert mot alla svårigheter och höll sig — trots allt — uppe under vanfrejdstiden. När denna tid ändtligen var öfver, skref han till mig: »Jag har jagats som ett vildt djur genom snart sagdt halfva Sverige från den ena platsen till den andra. Nu är det emellertid gudskelof slut, och jag hoppas, att jag nu, när jag för ett nyktert och oförvitligt lif, skall få lugn och fred för hårdhjärtade människor». Ja, det hoppas äfven

jag. Men så säker är jag visst ej därpå. Ty vanfrejdsmärket utplånas ej så lätt, äfven om vanfrejdsåret är till ända.

De rättslärde tvista om olika straffrättsteorier. Detta kan ju ha sitt värde, men framför teorier måste människokärlekens stora bud ställas. De som i ett svagt ögonblick, genom stundens ingifvelse eller till följe af nöd begått brott, äro lätta att upprätta. Förhärdade brottslingar, som gång efter annan trotsa den i lag gifna rätten, äro svåra att förbättra, men kunna dock ingalunda upprättas genom att gifvas till offer åt hårdhjärtade människors grymhet. Det skydd, som förmenas lämnas de rättsinniga genom att vanfrejda de brottsliga, är säkerligen utan verkligt värde. Och äfven om vanfrejdstraffet i något fall vore ett skydd mot dåliga individers onda anslag, finnas helt säkert andra skyddsåtgärder att tillgripa.

Då vi sålunda anse vanfrejdsstraffet ej vara något som helst skydd för samhället men till stor och i många fall obotlig skada för tusende enskilda, tillåta vi oss med stöd af det anförda föreslå, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till borttagande ur vår lagstiftning af straffutlåtandet förlust af medborgerligt förtroende.»

De reformsträfvanden på allmänna straffrättens område, som föregingo utfärdandet af nu gällande 1864 års strafflag, togo sig uttryck bland annat i yrkande på inskränkning i möjligaste mån af användningen af sådana straff, som afsågo att tillskynda den brottslige det slags lidande, som kunde ligga i ett offentligt stämplande af honom såsom i ett visst afseende straffvärd. Redan äldre lagberedningen polemiserade i sitt år 1844 afgifna förslag till ny straffbalk mot dylika straff. Hvad särskildt beträffade förlust af medborgerligt förtroende, hvilket såsom lagteknisk term tidigast synes hafva användts af lagkommittén, framhöll beredningen, att förlusten däraf, uttalad såsom bestraffning för brott, syntes mycket närma sig till straffet ärans förlust, hvilket enligt beredningens uppfattning borde ur lagen uteslutas. I enlighet med hvad beredningen sålunda anförde affattades 20 och 21 §§ af 2 kap. i beredningens förslag till straffbalk sålunda:

*Utskottets
yttrande.*

»20 §. I vissa fall straffas brott med påföljder utom dem, som nu sagda äro, efter ty därom i lagen särskildt stadgadt finnes.

21 §. En af de påföljder, som i 20 § omtalas, är, att den dömde ej må i allmänt värf brukas; och vare den, som till sådan påföljd gjort sig förfallen, oberättigad utöfva ämbete, tjänst eller allmän befattning, att till allmän befattning välja, så ock att föra annans talan inför rätta.»

I det slutliga förslaget till strafflag hade ändring skett i denna del af beredningens förslag, mot hvilket anmärkts hufvudsakligen, att genom detsamma villrådighet skulle uppstå, huruvida den sålunda föreslagna påföljden skulle blifva att anse såsom vanfrejdande eller ej, men att visshet härom borde äga rum för tillämpning af de särskilda författningar, hvilka stadgade god frejd såsom villkor för erhållande eller utöfvande af vissa rättigheter. Lagutskottet vid 1862—1863 års riksdag framhöll också, att genom att i strafflagen införa definition på vanfrejd skulle åt detta begrepp gifvas en efter utskottets mening nyttig begränsning. »Namnet på denna påföljd, förlust af medborgerligt förtroende,« anförde lagutskottet vidare »må efter olika åsikter finnas mindre lyckligt, ehuru utskottet ej för att rätt uttrycka begreppet kunnat finna något egentligare, men själfva saken kan svårligen stöta, såvidt nödig varsamhet vid principens genomförande i lagen iakttages.»

Huru efter 1864 ifrågavarande straffpåföljd under åren 1873, 1890 och 1905 varit föremål för lagstiftning, hvarigenom dess tillämplighet alltmer inskränkts, är af motionärerna omtaladt.

Enligt 2 kap. 19 § strafflagen har den, som dömts förlustig medborgerligt förtroende, förverkat ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, som af honom innehafves; så länge han är medborgerligt förtroende förlustig, är han ock utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god frejd erfordras. Hvilka de rättigheter och förmåner äro, som härmed åsyftas, därom stadgas i särskilda lagar och förordningar. Sammanfattas hvad sålunda är i olika författningar stadgadt rörande förlust af medborgerligt förtroende, skall denna påföljd finnas innebära hufvudsakligen:

1) förlust af ämbete, tjänst eller allmän befattning, som den dömde, då han underkastas påföljden, kan innehafva, äfvensom obehörighet att, så länge påföljden varar, erhålla sådan befattning;

2) uteslutning från kommunal rösträtt och i följd däraf från rätten att deltaga i riksdagsmannaval;

3) obehörighet att aflägga vittnesed och partsed, äfvensom att vara rättegångsombud eller skiljeman;

4) obehörighet att idka handel, varutillverkning eller annan yrkesmässig handtering, annat än i viss ringare omfattning, samt obehörighet att öfver hufvud utöfva vissa näringsyrken.

Nya lagberedningen, hvars förslag låg till grund för nyssnämnda, år 1890 företagna lagändring, framhöll beträffande den ifrågavarande straff-

påföljden bland annat, att dess syfte ej vore att tillfoga brottslingen något lidande genom att utsätta honom för andra människors afsky och förakt, utan endast att förebygga, att den, som blifvit dömd för nesligt brott, finge framdeles eller, där påföljden ådömdes för viss tid, förrän någon tid förflutit efter det han lämnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjänt af allmän tillit — något, hvarom själfva benämningen förlust af medborgerligt förtroende, riktigt förstådd, enligt beredningens förmenande, innehölle en antydning.

Då frågan om ändring i strafflagens bestämmelser rörande förlust af medborgerligt förtroende år 1905 förevar, uttrycktes från många håll en förhoppning, att den inskränkning i dess tillämplighet, som då genomfördes, måtte vara ett steg i riktningen mot denna straffpåföljds snara afskaffande, åtminstone i dess nu föreliggande form.

De anmärkningar, som ur straffrättslig synpunkt riktats mot ifrågavarande bistraff, äro hufvudsakligen, att, då alla andra straff, som gå å äran, blifvit afskaffade, detsamma äfven borde ské med nu ifrågavarande straffpåföljd, samt att denna påföljd i tillämpningen visat sig vara därutinnan fördärfelig, att den på ett betänkligt sätt lade hinder i vägen för den frigifne fångens återupprättande. Att en person genom domstols dom förklaras under viss tid eller för alltid vara förlustig medborgerligt förtroende, kan otvifvelaktigt af den allmänna meningen uppfattas såsom ett slags honom åsatt ärelöshetsmärke, på grund hvaraf den, som därpå drabbas, icke blott finner sig i saknad af vissa rättigheter, utan äfven betraktas såsom den där i större eller mindre grad förverkat rätten till medmänniskors aktning och förtroende. Den ifrågavarande förklaringen har också, visserligen utan lagstiftarens afsikt, därför understundom kommit att framstå såsom en varning, riktad till andra människor, för den ovärdige, som drabbats af en sådan dom. Följden häraf har blifvit, att den, som sålunda ansetts af samhället vara framställd såsom föraktlig, helt säkert ofta just på grund därpå afhållits eller hindrats från att blifva en nyttig samhällsmedlem. En dylik verkan af straff — redan tidigt i vårt land beaktad och funnen olämplig — står än mycket mindre i öfverensstämmelse med vår tids uppfattning om straffets ändamål. Vår nuvarande rättsutveckling måste nämligen à priori taga afstånd från en straffpåföljd, som är ägnad att i sedligt afseende nedsätta den straffade brottslingen och därmed hindra honom från upprättelse och återbördande åt samhället. Af nu angifna skäl lärer därför ifrågavarande påföljd i sin nuvarande form ej längre böra i vår strafflagstiftning bibehållas.

Men om alltså det menliga, som, enligt hvad numera tämligen allmänt torde erkännas, ifrågavarande bistraff medför, enligt utskottets mening bör förekommas och för sådant ändamål erforderliga lagstiftningsåtgärder vidtagas, får å andra sidan icke förbises, att de påföljder, som förlust af medborgerligt förtroende för närvarande innebär, icke kunna helt och hållet borttagas. Vissa brott måste alltid anses vara af den beskaffenhet, att den, som därtill blifvit förvunnen, bör äfven efter därför utståndet straff vara diskvalificerad till utövande af vissa medborgerliga funktioner eller rättigheter, vare sig för alltid eller för någon viss tid framåt. Därför bör enligt utskottets mening en utredning äga rum, huruvida och i hvilken omfattning de påföljder, som för närvarande rättsligen innefattas i förlusten af medborgerligt förtroende, böra i en eller annan form uppehållas. Vid bestämmande, på hvad sätt detta bör utföras i lagstiftningen, torde ledning kunna hämtas från främmande länders strafflagar.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, under hvilka förutsättningar straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende må kunna ur lagstiftningen borttagas, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser, hvartill en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 22 februari 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.